

Marta Davouze

VYPADNI

Z MÝHO

ŽIVOTA!

MLADÁ FRONTA

Marta Davouze

VYPADNI Z MÝHO ŽIVOTA!

MLADÁ FRONTA

Text © Marta Davouze, 2015
Illustrations © Alena Beldová, 2015

*Je to opravdu hrůzná kniha.
Připouštím to bez námitky a s palčivou lítostí.
Co ji přivedlo na svět? Oprávněná potřeba omýt
vlastní mrtvolu, než ji uloží do rakve.*

August Strindberg

Byly to chlupaté nohy, co mě přivedlo ke znalosti světové literatury. Od svých jedenácti jsem proseděla všechny školní prázdniny v stinných koutech zahrady nebo v hale a hltala klasické autory, zatímco moje šťastnější spolužačky s hladkýma nohama ležely u vody. Přečetla jsem Balzaka, Puškina, Dostojevského, Stendhala, Dickense, Chaucera, Shakespeara, Tolstého, Fieldinga, Flauberta, každého, koho v co nejúplnějším vydání měli naši v knihovně.

Pořád mě rozčilovalo, že se nemůžu začíst do Waltera Scotta. V knihovně ho byly tři svazky v kvalitní polokožené vazbě, která se mi líbila. Několikrát s pevným rozhodnutím, že musím zvládnout aspoň Ivanhoe, jsem usedla do proutěného křesla v hale a pustila se do četby. Po třiceti až čtyřiceti stranách jsem to vzdávala.

Léta jsem pak s tou knihovnou nepřicházela do styku. Až o jedněch prázdninách jsem si svazků, kdysi mi tolik blízkých, znovu povšimla. Byly stále stejně uspořádané, tak jak jsem se na ně v mládí dívala, jak byly pořád se mnou a kolem mě, aniž jsem je musela otvírat. Důležitý byl i pohled na knihovnu, přinášející možnosti a vyvolávající představu o rozměru světa, jakou dokáže vyvolat snad už jen šumění starých stromů nebo mořských vln.

Zavřela jsem oči a zkoušela v duchu vyjmenovat, jak jdou knihy za sebou. Ještě jsem si to dost pamatovala. I kde stojí Walter Scott. Napadlo mě nabídnout staršímu synovi padesát korun, když přečte to proklaté Ivanhoe a bude mi vyprávět, o čem to je. Pro desetiletého Davida to byly velké peníze. Lehl si do chládku babiččiny zahrady, obklopil se oblíbeným ovocem a s vidinou báječného klukovského bohatství se dal do čtení. Po čtyřiceti stranách to vzdal, mamí, já moc chtěl těch padesát korun, ale to se fakt nedá číst, a tak jsem mu dala padesát korun za snahu a podívala se, kdo knihu překládal. Jméno mi nic neřeklo.

Každou knihu jsem hluboce prožívala. I Jiráskovi Skaláci mě dokázali rozplakat. Také jsem nikdy nečetla napřeskáčku. Když jsem prvního července začla číst Poklad, pokračovala jsem Temnem, Bratrstvem, Skalami, Skaláky, F. L. Věkem, zkrátka tak dlouho, dokud Jirásek nebyl odbyt. Za Bratrancem Ponsem následovala Eugenie Grandetová a Tatík Goriot. Někteří autoři se protáhli do Vánoc. Těžko říct, jaké důvody mě vedly k tak urputné metodičnosti, jestli instinktivní touha po systému a řádu, v mém případě tak surově narušeném chloupky na nohou, nebo potřeba zůstat ve světě, do něhož mě klasik zavedl, co nejdále.

Přibližně v té době, kdy jsem střídavě četla a psala první básničky a střídavě snila o leknínovém jezírku a jak se s krásným mužem za noci procházím po břehu, komunisté v Čechách vedli třídní boj. Mnoho nevinných lidí bylo křivě obviněno a uvězněno nebo popraveno. Já však žila jak vytržená z času. Se svými knížkami. Později jsem se rozpomněla pouze na čítanku pro třetí třídu s obrovskými celostránkovými portréty Stalina a Gottwalda a že jsem plakala, když je maminka, jako by zabíjela mouchu masařku, z knihy vytrhla a řekla „už je přece, sakra, po nich!“ a že jsem pak ve škole měla problém, ale ne moc velký, protože paní učitelka byla dáma z minulých časů. Nikdy nic takového nevyšlo, ale z jejího způsobu výuky bylo zřejmé, že komunismus považuje za hrůzovládu spodiny.

Ne vždycky bylo v naší vile klidno na soustředěnou četbu. Zvlášť nepříznivá bývala doba třešní. Celé dny od rozbřesku, tedy zhruba od čtyř, se ze zahrady ozývalo zvonění a práskání. Zvonek byl připevněn na nejvyšší větvi obrovské třešně, zabírající čtvrt pozemku. Od něj vedl dolů provaz. Děda vstával na třetí a před čtvrtou už seděl s kafem v zahradě a bafal partyzánku. Bedlivě sledoval, jestli se nějaký kos nebo špaček neodváží přiblížit k jeho třešni. Stínil si přitom oči, protože za celá léta nepřišel na to, kde je východ a že by si proutěné křeslo mohl pootočit nebo si porídit sluneční brýle. Jakmile zpozoroval vetřelce, trhl provazem,

zvonek se divoce rozezvučel a pták ulétl. Děda měl po ruce ještě překližku a poleno. Aby si ty potvory náhodou na zvuk zvonku nezvykly a nepřestaly se ho bát, třískl občas pro zpestření polenem do překližky.

Po čtvrté ranní to bylo horší než rána z kanónu.

Když třešně konečně opadaly – nikdo je totiž nikdy nedokázal očesat –, celá rodina si oddechla, protože se dalo spát až do sedmi. Plašení ptactva dědu chytlo to léto po babiččině smrti a opakovalo se každý rok, dokud rodiče nenapadlo, že by ho v době třešní mohli posílat na rekreaci. Museli mu svatosvatě slíbit, že budou zvonit a třískat místo něj.

Spala jsem od čtyř neklidně, i když byl děda pryč. Ptáci ovládli zahradu. Léтали, kam se jim zachtělo, zpívali z plných hrdel, uzo-
bávali třešně a nikdo je neplašil. Naslouchala jsem jejich omam-
nému zpěvu a mrazilo mě z představy, že děda přijede na namát-
kovou kontrolu a udělá rámus. Bála jsem se ho. To díky němu
jsem nikdy nestrašila své děti, ať zlobily sebevíc.

Zavedl mě třeba do sklepa, že potřebuje, abych mu tam s ně-
čím pomohla, pak strčil lopatou do hromady uhlí, a jak se uhlí
sypalo, vykřikl:

„Vidíš? Vidíš čerta? Vidíš ho? Už jde na tebe!“

Brala jsem schody po dvou, a když jsem zabouchla dveře
sklepa, odkud se ozýval dědův řehot, neodvažovala jsem se k nim
otočit zády, tak jsem šla až do svého pokoje v prvním patře po-
zpátku. Dostala jsem hrůzu z tmy, jistě plné čertů, a když jsem
musela jít v noci na záchod, což znamenalo překonat ve tmě vzdá-
lenost dvou metrů mezi dveřmi mého pokoje a elektrickým vypí-
načem v hale, sunula jsem se zády ke zdi.

Jednou, kdy už jsem byla sama babičkou, jsem si matce postě-
žovala na dědu, jejího otce.

„Ale vždyť on tě měl rád, Martino.“

„Ne, mami, takhle se nemá rádo. Málem mě zabil, když po
mně hodil tu stoličku.“

„Jakou stoličku? O tom nevím.“

„Bodejť bys to věděla. Nikdy jsem vám nežalovala, abych to u něj neměla ještě horší. Myla jsem schody a on nahoře spravoval něco na zábradlí. Dodělávám poslední schod a on si poručí: Skoč mi do garáže pro kombinačky. Jo hned, jen co to domeju. Ještě že jsem se při té odpovědi ohlédla k němu nahoru. A ještě že jsme tenkrát ve škole hráli pořád vybíjenou. Popadl stoličku a hodil ji po mně, protože jsem neběžela ihned. Uhnula jsem jen taktak.“

Babiččina smrt mi utkvěla jako jeden ze zlomových momentů života. Ne že bych tuhle babičku měla nějak zvlášť v lásce, mnohem víc jsem lnula k otcovým rodičům, už proto, že oni lnuli ke mně a dávali mi to všemožně najevo. Avšak po jejím odchodu bylo soužití s dědou o mnoho horší než předtím. Babička byla jediná autorita, kterou uznával a která ho dovedla odkázat do příslušných mezí. Poslouchal ji na slovo. A jakmile nebylo nikoho, kdo by mu rozkazoval, kdo by za něj rozhodoval, komu by se mohl podřídit, byl vydán všanc naprosto nepředvídatelným hnutím své mysli. Snad se tak děje i psům ztrativším pána.

První, čím chtěl strhnout pozornost rodiny na sebe a svůj bezbřehý žal čerstvého vdovce, byly demonstrativní pokusy o sebevraždu. Přesněji řečeno náznaky pokusů. Namotal na okenní kliku prodlužovačku, kterou babička používala při pečení v remosce, a sotva zaslechl, že vrzla vrátka a někdo jde domů, vyskočil z křesla a začal si přetahovat šňůru přes hlavu. Ani se neobtěžoval udělat na ní smyčku, nebo ji umístit do takové výše, aby oběšení aspoň teoreticky přicházelo v úvahu.

Přesto mi rodiče nařídili, abych ho hlídala. Spočívalo to především ve hře Člověče, nezlob se. Děda ji hrál hrozně rád, tvrdil, že jen při ní dokáže zapomenout. A tak jsem denně po návratu ze školy trávila dlouhé hodiny v nevýslovné nudě. Hra mě nemohla bavit hned ze dvou důvodů: zaprvé nesměla jsem vyhrát, protože by hrozilo, že dědův žal, dohánějící ho k nepředloženostem, propukne nanovo, zadruhé se hra nekonečně vlekla. Děda hodil

kostkou, minutku dvě na ni nehybně zíral, jako by nebylo na první pohled zřejmé, kolik mu padlo, načez se jal rozvažovat, kterou figurkou by bylo nejlíp táhnout. Trvalo někdy i čtvrt hodiny, než se rozhodl. Měla jsem pod stolem na kolenou knížku a během jeho úvah jsem si tajně četla. Jednou to zpozoroval a nepřítčně řádl, že ho neberu vážně. Knihu mi vzal a roztrhal. Byly to Chestertonovy povídky, první knížka, kterou jsem si vypůjčila ve veřejné knihovně.

Další moje služba spočívala v psaní dopisů. V jedenácti letech jsem redigovala dědovy dopisy, jimiž odpovídal na inzeráty s heslem „samota tíží“, a psala jsem mu je načisto. Nepoužíval interpunkci ani k oddělení vět, nerozlišoval velká a malá písmena, natož aby věděl, kam patří měkké a kam tvrdé y. Es a zet volil nahodile, ale to už byl detail. Nikdy to po mně nekontroloval, pouze to podepsal, dal do obálky, nalíznul a nalepil známku a poslal mě na poštu. Občas jsem si tedy malinko vymýšlela. Například jeho slovo „zachovalí“ jsem nejen opravila na „zachovalý“, ale přidala jsem „a pohledný“, protože jsem doufala, že se nějaká žena na to chytí, dědu si odvede, a tak mě ho navždy zbaví.

Jedna paní, docela pěkná padesátnice, k nám skutečně přijela. Děda jí dal postupně všechny babiččiny šperky i oba kožichy a byl na chvíli v sedmém nebi. Ani nechtěl hrát Člověče, nezlob se, jen zadumaně seděl ve svém fotelu, pokuřoval partyzáнку a vyčkával, až ho jeho vážná známost opět poctí svou návštěvou. Pak najednou přestala chodit. Psal jí, přesněji řečeno psala jsem jí, ale dopisy se vracely s poznámkou, že adresát je neznámý.

Kupodivu ho ta podvodnice nijak nezlomila. Dál vysedával doma nebo na zahradě, kde zvonil na ptáky a třískal do překližky. Nikdo nechápal, proč ze všech stromů, co jich v zahradě bylo, zrovna ta třešeň pro dědu tolik znamená. Asi nějaký symbol, ne-li dokonce falický. Byla ze všech stromů nejvyšší a určitě ji sázel jako první, v čase, kdy s babičkou plodil děti.

Tehdy také postavil v nejzazším koutě zahrady altánek, jak vystřižený z ilustrovaného časopisu o životě lepší společnosti za

první republiky. Zachovala se o tom fotografie: babička Aloisie v klobouku, v krásných dlouhých šatech, s bílým pudlíkem na klíně sedí v altánku, na tváři úsměv záhadnější než Mona Lisa. Vedle altánku stojí děda Karel, do půl těla nahý, statný dělník opírající se o lopatu, doširoka rozesmátý. Tak si to asi vysnil. On a princezna.

Moje matka byla učitelkou v základní škole. Jednou se vrátila z práce, a jak zdravila dědu, střežícího od úsvitu strom, utrhla bezděčně pár třešní a snědla je. Zřejmě si neuvědomila, že trhá zakázané ovoce, o které je třeba speciálně žádat, jinak by se přitom neptala:

„Nemáš hlad, tati? Měls nějakou svačinu?“

„Co to děláš?“ zabručel děda ponuře.

„Co jako podle tebe dělám,“ řekla matka.

„Trháš mi moje třešně.“

Teprve teď pochopila, ale nevzdala to:

„Nejsou jenom tvoje.“

„Jak to, že ne?“ vztyčil se.

„Čtvrt domu a pozemku patří mně. Zdělila jsem to po matce, jak víš. Když dovolíš, trhám si třešně z té své čtvrtiny.“

„Co tě to napadlo?“

„Prokristapána, tati, nic mě nenapadlo, dostala jsem jenom chuť na třešně!“

Na vodovodním kohoutku nedaleko dědova křesla byla nashroubovaná hadice na večerní zalévání. Vrhł se k ní, roztočil kohoutek a namířil na matku proud vody.

„Vypadni! Okamžitě vypadni!“

Poléval ji jako policista demonstranta. Připomínalo mi to televizní zprávy o manifestacích v prohnilém kapitalistickém světě. Matka zůstala nehnutě stát. V levé ruce držela tašku se školními sešity. Tenkrát se ještě psalo inkoustem, a tak všechny literární projevy, k nimž se snažila vést žáky své třetí třídy, přicházely dík dědově sprše vniveč. Musela to vědět. Stála však jako přikovaná.

„Zmizni! Neumíš poslouchat?“ ječel děda tak, že to musela slyšet celá ulice.

Ale ona jako v transu, na kůži už promočená, se nehýbala a dívala se skrz něj.

Pozorovala jsem z okna matčinu vzpouru. Mohla jsem přiběhnout a zavřít vodovodní kohoutek. Mohla jsem udělat cokoli z toho, co se mi udělat chtělo. Praštit dědu tím jeho polenem po hlavě. Vyrvat mu hadici z ruky a namířit mu ji do obličejů. Zavolat policii nebo aspoň otce. Místo toho jsem seběhla dolů, tiše jako svatoušek, kterého se to netýká, a zavřela hlavní přívod vody. Aby nikdo nevěděl.

A honem zas nahoru! Nechtěla jsem si to s dědou rozházet. Byl to nebezpečný, těžkopádný venkovan, který se zmohl na vilu u Prahy, což bylo něco s velkým Ň. Něco, co nám, a zvláště mému otci, dával patřičně najevo. Prožíval majetnictví vily přesně jako nadstrážník Faktor v Poláčkově Domu na předměstí: *Když domácímu obývají cizí lidé dům, je mu, jako by žili v jeho útrokách.*

Choval se k nám, jako bychom nebyli jeho rodina, nýbrž cizí, navíc krajně neukáznění nájemníci, a on pan domácí, tedy náš pán a vládce. Pokud jsme se mu něčím znelíbili, vypnul nám třeba uprostřed zimy ústřední topení, takže naši pro ten případ měli v kuchyni trvale kamna na uhlí, kde jsme si ohřívali i vodu na mytí. Z kuchyně se jakž takž vytopila ložnice, ale můj pokoj měl vlastní vchod z chodby. Spávala jsem v teplákové soupravě a při každém otočení jsem se probudila, protože v místech, kde jsem předtím neležela, byl polštář jako led.

Také jsme mu museli platit činži, pak ji zas zničehonic přestal požadovat a rozzuřil se, když jsem mu ji nesla, není prý žádný vydřiduch a co si to vlastně dovoluju. Způsob jeho primitivního myšlení pro mě byl už od útlého dětství nepochopitelný a radši jsem se před jeho hysterickými reakcemi měla ustavičně na pozoru. Až mnohem později mi matka naznačila, že to možná nebyl její pravý otec, že měla babička ve Vrbčanech před svatbou nějaký vztah. Jelikož můj strýc, matčin mladší bratr, byl ve všem všudy dědovou věrnou kopií, ale matčiným pravým opakem, zdá se to dost pravděpodobné.

II.

Asi tak po pěti letech manželství jsem se z jednoho časopisu dověděla, že chloupky na nohou jsou vcelku běžným problémem značné části žen a že se to dá poměrně jednoduše řešit holením nebo depilací. Popadla jsem žiletku, vyholila nohy a stoupla jsem si před zrcadlo. Poprvé jsem si všimla tvaru svých nohou. Aha, pomyslela jsem si, měli pravdu, kdo říkali, že mám hezké nohy, nevysmívali se mi, jen na rozdíl ode mne nehodnotili ochlupení, ale tvar. Jestli ono to tak se mnou není ve všem, napadlo mě. Jestli nepřikládám význam věcem, které za to nestojí. Ne že by mě mrzela ta léta strávená s Balzákem místo u vody, to člověka ani moc nemrzívá, ale copak bylo nutné strávit dospívání v tak nekonečné bezmoci a úzkosti? Co když profesorka nařídí tepláky dolů, jak jen se zase budu vymlouvat na měsíčky? Co když škola uspořádá povinné letní soustředění a bude třeba svlékat se do plavek? Co když.

Občas se snažíme něco bližšího o sobě zjistit a vracíme se ke vzpomínkám na dětství doufajíce, že v kořenech nejsnáze najdeme když ne odpovědi, tedy alespoň otázky, které je implikují a usnadní nám řešení věčných nejistot existence. Kolikrát se třeba ptám, proč mi tolik záleží na dokonalosti všeho, čeho se dočknu, na pořádku a řádu, na zachovávání tradic, mnohdy i na vylouženém formalismu, když jsem vlastně přírodní člověk milující život bez zábran? Proč než se odvážu, musím napřed uklidit? Že by výchova?

Letěla jsem do koupelny, abych si co nejdřív mohla číst, a sotva jsem se vrátila do pokoje, tatínek, důstojník Československé lidové armády, mě vítal výhruzně pronesenou větou:

„Co je to?“

Štítivě, jen palcem a ukazováčkem, držel v ruce beztvarou směsici sestávající z mých kalhot, punčocháčů a spodních kalhotek,

jak jsem to všechno v rychlosti svlékla a pohodila na zem. Než jsem se směla ponořit do Tajemství pralesa, které jsem měla rozečtené, bylo třeba jednotlivé kusy oděvu od sebe oddělit a pečlivě složit na židli. V tomto bodě výchovy byli skoro všichni členové rodiny výjimečně jednotní. V pořádku a pečlivosti. Že mě to znamenalo na celý život, jsem si uvědomila jednou v motolské nemocnici. Po operaci jsem směla poprvé slézt z postele a jít sama na záchod. Odtrhla jsem toaletní papír, ale ne tak, aby byl v rovině. Ne v místě určeném k odtržení. Opravila jsem to a vážně jsem o sobě zapochybovala. Bože, vždyť i prádlo vším tak, aby na šňůře vypadalo hezky!

A možná to nebylo výchovou, ale genetickou výbavou. Jestli tedy, jak se tradovalo, jsem měla po druhém dědovi, po tom z otcovy strany, nějaké šlechtické předky. To by odpovídalo. Toužit po volnosti, ale neumět ztratit dekórum. Nějak ve mně byl ten spor otcovy matky, mojí milované babičky Otylky, pečlivé hospodyně se syndromem chudé fabričky závistivě pokukující, nač se zmohl soused, která mi odmala kladla na srdce, abych si držela „čest“, čímž myslela panenství, a dědy, šlechtice a bohéma, krásného chlapa s knírem a viržinkem, který si potrpěl na nóbl vesty, motýlky, klobouky, kapesní hodinky s řetízkem, pěkné rukavice a dámskou společnost.

Není to spor těch dvou, čím pořád žiju?, říkala jsem si snad stokrát. Hospodyně, která záplatovala povlečení i své spodní prádlo, která člověku rvala talíř, jakmile vložil do úst poslední sousto, aby ho mohla honem umýt, protože když je umyté nádobí, je z poloviny uklizeno, a biliárový hrdina, po předcích prý jeden z vojvodů poznaňských?

Spávala jsem s babičkou na úzké mosazné posteli s drátěnkou. Než jsme šly spát, babička se ptala:

„Umyla sis škatulku, Martičko?“

Pak se v osvětlené místnosti, která byla vůči ulici jak výloha, svlékla donaha a oblékla si noční košili.

„Babi, vždyť je sem vidět.“

Jako by ze své až bigotní katolické víry právě přestoupila k protestantům, odvětila vždycky:

„Copak dělám něco špatnýho? Akorát si беру noční košili.“

Když ji měla na sobě, dala na zem nočník, rozkročila se nad ním a vyčůrala se. Nemohla jsem pochopit bravuru, s jakou se pokaždé strefila.

„No jo, ty jsi holt naše křivochcalka,“ smála se babička.

Narádila budíka a ulehla. Drátěnka se pod její vahou hluboko prohnula a na mě zbylo nevelké svažité místo mezi babiččíným rozložitým tělem a kovovou pelestí, z něhož jsem se neustále kulila. Nebylo prakticky možné spočinout jinde než na babiččíných bujných nadrech. Stará bába, ta je ráda, když jí dědek drbe záda, nebo když ji hřeje mladá žába, komentovala babička to oboustranné nepohodlí. Neměla jsem ponětí, co to znamená, bylo mi mezi šesti a devíti.

Nad postelí visel obrázek anděla, který převádí zbloudilé dítě přes děravou lávku. Babička se někdy zprudka vztyčila, divže jsem nevlýtla z postele, a vytrhla mě ze spánku zvoláním:

„Že ty ses zapomněla pomodlit Andělíčku, můj strážníčku!“

Poklekla jsem na svých třiceti centimetrech postele, sepjala ruce a v polospánku odříkala modlitbičku. Obvyčně jsem nemohla znovu usnout a čekala jsem, jestli se od okna ozve zvuk kamínku, ohlašující nějakou událost. To obě vyskočíme ze Záhořova lože, babička půjde k oknu a řekne s nadějí v hlase:

„Děda asi zase zapomněl klíče. No je dost, že jde.“

Z ulice se ovšem nikdy neozval děda, nýbrž sousedka odnaproti:

„Paní Breznovská, jděte si pro pána! Zase vám leží tam dole pod hydrantem.“ Babička si vezme kabát přes noční košili. Pak mi obuje botičky, svetřík, kabátek, šálu a čepici.

„Pomůžeš mi s ním, vid', Martičko.“

Budeme klopytat za tmy dolů z kopce, dokud nenarazíme na dědu. Na cestu nám bude svítit jen měsíc a hvězdy, babička

mě mlčky vezme za ruku, bude skoro hrobové ticho, jenom naše kroky, v nedalekém lesíku občas něco jakoby zašustí a od rybníka tu a tam žába.

Někdy, když bylo sucho, se děda po svých bohatýrských večerních jízdách dopracoval až do půli svahu, ale když bylo deštivo a kluzko nebo napadl sníh, musely jsme ho tahat až zezdola. I v tak nedůstojných chvílích mi ale připadal krásný a přitažlivý. Nejenže to byl švihák, ale to on se postaral o většinu mých dětských snů, to on mi vyřezal jesličky a udělal loutkové divadlo, které mám dodnes, to on mi postavil na zahradě domeček, kde se mnou bydlely obě moje panenky, kde jsem měla i opravdický plot s vrátky, zvonkem a poštovní schránkou, to on mi kolem plotu nasázel slunečnice. Pamatovala jsem si všechno, co pro mě udělal, všechny ty věci, ale vůbec nic z toho, co říkal, jak uvažoval, jak to pro mě myslel. Jako by mi nic nechtěl vzkázat. Nic verbálně sděleného. Možná ve mně byl o to víc, ačkoli zemřel, když mi bylo jedenáct.

V jejich domku byla parádní ložnice, ve které však nikdo nespal, protože se tam netopilo. Byla tam velká postel s drahocenným vyšívaným přehozem z babiččiny výbavy, nad ní visela Panna Marie s Jezulátkem v oválném rámu, pak tam byly dvě skříňe na šaty, z nichž táhl naftalín, moje piano a dědův psací stůl. Děda spal s námi v kuchyni na kanapi, ale u psacího stolu sedával, aby si vykouřil viržinko, protože v kuchyni to měl zakázané. Na stole ležely dva šanony s nějakými papíry a účetní kniha, kterou si nosíval z práce domů a kterou hlídal jako oko v hlavě. Pracoval v důchodu jako účetní v truhlářské firmě, asi to tenkrát už bylo nějaké družstvo nebo národní podnik, nicméně nade dveřmi byl pořád starý nápis Pšád a syn, tak se tam říkalo u Pšádů. Děda tam měl patrně značnou odpovědnost. Jak jsem později zjistila, působil také jako vzdělavatel sboru dobrovolných hasičů a napsal historii města Hloubětína. „Panu domácímu“ se v ničem nepodobal. Jako by pocházeli z jiné planety nebo patřili ke dvěma různými živočišným druhům.

Neznala jsem ještě slova jako „trapné“ nebo „ponižující“, přesto bych byla nejraději pokaždé utekla, když jsme s babičkou čekávaly v den výplaty před bránou truhlářství. Všichni šli s výplatami domů, jen děda musel předat peníze babičce. Bylo to zahabující. Dal mi pusy a řekl:

„Musím ještě do kanceláře. Přijdu později.“ A šel zpátky.

„Hm,“ řekla babička, vzala mě za ruku a táhla mě k tramvaji.

„Ahoj, dědečku,“ volala jsem. Přála jsem si, aby se děda otočil a zamával mi, ale nikdy to neudělal. Vracel se zpátky s hlavou skloněnou, jako by dostal výprask.

Jednou byla babička na nákupu a já zůstala sama doma. Cvičila jsem na piano, jak mi babička přikázala, a když jsem dohrála a ona pořád nešla, otevřela jsem zásuvku psacího stolu, ve které děda zapomněl klíč, a našla něco, co asi bylo jeho tajemství. Byly to erotické časopisy z první republiky, kterými nejspíš listoval, když si dopřával své viržinko. Pánové na fotografiích byli vždy dobře oblečení a velice mi dědu připomínali. Sako, vesta, motýlek, knír nebo plnovous, viržinko, fajfka nebo doutník. Dámy měly skoro na všech fotografiích černé punčochy a nic víc. Sem tam nějaký přehoz nebo šálu, ale ty nic neznamenaly, poněvadž stejně nic neskrývaly. Většinou byly vidět zezadu nebo z boku, občas ale stály před zrcadlem, takže bylo možné spatřit je i zepředu. Úplně nahé! Fotky se zrcadly mi přišly tak necudné, že jsem sešit rychle zavřela, strčila zpátky na místo a běžela celá rozechvělá znovu k pianu. Těžko říct, jestli jsem se víc bála, aby mě babička nehubovala, že vizitýruju, kde nemám, nebo aby se nezjistilo, co tam děda má.

Večer před usnutím během babiččina chrápání jsem na to musela zase myslet. Co to asi znamená, proč se ty dámy před pány tak vystavují a proč je má děda v šupletí? Bylo mi jasné, že jde o jinou nahotu, než když se babička před oknem, všem kolemjdoucím na očích, převléká do flanelové noční košile, a trochu jsem se styděla. Ne tak, jako když jsem si nevyčistila zuby nebo nesnědla svačinu a bylo mi řečeno „měla by ses stydět“. Bylo to úplně jiné

stydění. Přesto nebo právě proto jsem číhala na příležitost, která celou věc důkladněji prozkoumat. Sotva děda odešel, chodila jsem hrát na piano, abych zjistila, jestli v psacím stole nenechal klíč jako posledně. Babička měla nejraději Straussovou Vídeňskou krev, a tak jsem ji hrála pořád dokola, abych neupadla v podezření.

Jelikož děda klíč pořád ne a ne zapomenout, napadlo mě vyzkoušet si to sama. Sotva babička znovu odešla na nákup, svlékla jsem se donaha a postavila jsem se v předsíni před zrcadlo. Nebylo to ono. Přistavila jsem taburet, co v předsíni dosluhoval, a dala na něj nohu, jako to dělaly ty dámy, pak jsem si přes jedno rameno přehodila šálu, kterou babička používala, když šla dát v zimě králíkům a nechtěla si oblékat kabát. Poprvé jsem tak uviděla své tělo.

Vypadalo to divně, ale cítila jsem jakési vzdálené vzrušení. Už jen z toho, že u té kreace nesmím být přistižena, protože bych ji babičce nedokázala vysvětlit. A chtěla jsem vědět víc. I když konkrétně mi zatím šlo jen o tu správnou pózu před zrcadlem. Chtěla jsem ji napodobit a potřebovala jsem ji znovu vidět aspoň na chvíli, abych to dělala přesně jako ty dámy.

Bylo to marné, protože děda svůj stůl už nikdy nezapomněl zamknout, a pak zničehonic umřel. Onu zásuvku plnou skrytých příslibů odemkla až babička a se slovy „ten sviňák!“ naházela její obsah do kamen.

V létě babička vařila v prádelně, kde kromě pračky a kotle na vyvářku byl pracovní stůl a sporák na uhlí. Venku před prádelnou pod velikým ořešákem byla lavice a stůl, u kterého se obědvalo. Bylo to docela příjemné.

Tehdy jsem se také poprvé setkala s Andělou. Maminka jí umřela, když se narodil malý Leon. I její babička bydlela Na Lehovci, a tak jsme se o prázdninách kamarádily. Jméno Anděla se mi tolik líbilo, že jsem po ní pojmenovala jednu svou panenku a také jednu loutku, princeznu v růžových atlasových šatech.

Anděla k nám chodívala odpoledne. To měla volno, protože její tříletý bratříček spal. Pokud byl vzhůru, musela s ním pomáhat.

Sbíraly jsme jahody a babička nám z nich dělala jahodovou pěnu. Už ani nevím, jestli do jahod dávala celá vejce nebo jen bílky a cukr, ale šlehávala to ručně dobrou pŕlhodinku a bylo to moc dobré. Pak jsme si šly hrát do domečku a babička byla jako když moje sousedka. Jmenovala se paní Štěpánková, já jsem byla paní Dvorská. Paní Štěpánková na nás co chvíli zazvonila.

„Co si přejete, paní sousedko?“

„Přišlo vám psaní.“

„Tak to nechte ve schránce, jo?“ A zavřela jsem okno.

Jakmile jsme se v chatce zavřely, babičky se zmocňoval podivný neklid, a tak vymýšlela různé záminky, kterak nás odtud vylákat. Dodnes nechápu, co si představovala, že tam provádíme, když o alkoholu ani o cigaretách v té době nemohlo být řeči.

„Já dojdu pro ten dopis,“ řekla Anděla. „Třeba se bude zlobit a neudělá nám zítra ty sliny.“

„Jaký sliny?“

„No z těch jahod.“

„To je pěna. Tak jdi, ty slino jedna.“

Jediný problém spočíval v tom, že z potřebných potravin babičce v její letní kuchyni vždy něco chybělo. Nejméně dvakrát jsem šla do konzumu. Bylo to poměrně daleko, muselo se jít přes pole podél remízku, kde kvetly plané růže a rostly ostružiny. Pokaždé jsem se jimi docela nasýtila, a tak jsem pak na babičku nikterak nenaléhala, aby si pospíšila s obědem. Ostatně bylo třeba, abych ještě párkrát zašla do domu. Skoč mi pro hrubou mouku, Martičko. Jé, já zapomněla cibuli! Než uvařila, běhala jsem střídavě do konzumu a do domu. Vždycky jsem za sebou musela zamknout spížku, chodbu i dŕm.

„Proč to všechno musíme zamykat, když jsme doma,“ ptala jsem se.

„Na vchod do domu odsud přece nevidíme. Co kdyby přišel nějaký zloděj?“

„A co by nám asi ukradl?“

„Ale, holka, dyk tam mám tu peřinu.“

Ani v šesti letech, kdy se moje mysl upínala k princeznám, skřítkům a všelikým nadpřirozeným úkazům, se mi však nezdálo, že by se někdo za bílého dne plahočil s tou strašnou duchnou, pod níž jsme lehávaly, přes plot z drátěného pletiva, jež se prohýbalo při každém doteku, nebo že by ten plot s peřinou na zádech přeskakoval.

„Babi, to je blbost.“

„I kuš! Nebud' hubatá.“

Trpěla panickou hrůzou ze zlodějů, ačkoli byla chudá jak kostelní myš a vpravdě neměla nic k ukradení. Největším zlodějem byl ovšem soused Medal, kterému říkala Jeddal. Pořád jí vyměňoval slepice, ten pacholek.

„Podívej se, jak je ta chudinka hubená a vůbec nenese. To není moje slepice, sakra krucifix. Zas mi ji vyměnil, Martino. To je na hovno, do prdele práce.“

Ví bůh, jak to prováděl. Leda že by se slepice na jeho pokyn samy podhrabávaly tam a zpátky pod tím rezavým drátěným pletivem.

„Babi, neklej a nemluv sprostě. Říkala jsi, že je to hřích.“

„A dyk se v neděli vyzpovídám.“

V neděli ráno jsem chodila s babičkou do hloubětínského kostela na mši. Těšivala jsem se na tu cestu, i když jsem se nikdy moc nemodlila a neměla jsem toho valnou potřebu. Šla jsem se vlastně upřímně pomodlit do katolického kostela, do malostranského Svatého Mikuláše, až když babička ležela v nemocnici. Prosila jsem toho jejího Pánaboha úpěnlivě, aby mi ji ještě nebral. Pak jsem za ní přišla a ona mě už nepoznala, jen mě vzala za ruku a umřela.

Chodívaly jsme do Hloubětína pěšky kolem vil z první republiky a já ze všech nejvíc milovala Liznerovu vilu. Byla totiž v rokokovém stylu a v zahradě kvetly sakury a stáli tam andělíčci. Postavila jsem se k bráně, odkud bylo vidět na půlkruhový balkon, a představovala jsem si, jak na balkon vychází princezna a dává mi znamení, abych do toho ráje vstoupila k ní. Na vratech jedné vily měli napsáno: *Cave canem*. Matka mi vysvětlila, co to znamená, ale já tam nikdy psa neviděla ani neslyšela, jen se zevnitř ozývalo piano a já

si ráda prohlížela tu pěknou ozdobnou tabulku a představovala si, jak asi pes s tak honosnou tabulkou na vratech může vypadat.

Druhý důvod, proč jsem neodmítala jít do kostela, byly varhany. Moc se mi líbilo, když zazněly v chrámové lodi, a vždycky jsem si přála, aby předehra byla co nejdelsí, protože když věřící spustili svými neškolenými hlasy nějakou nábožnou píseň, bylo všechno zkažené, jelikož zpívali hrozně falešně, a už jsem se zas těšila, až půjdeme ven a k tetě Sládkové, která bydlela kousek od kostela, a tam dostaneme bábovku a vodu se šťávou z černého rybízu, kterou ta teta uměla moc dobře dělat, a budu si smět prohlížet její malované hrníčky s Prodanou nevěstou a se Svatou Horou a s andělem, který převádí nevinné děcko přes jinou lávku, než jsme měli doma, a budu čekat, až se ozvou hodiny s kukačkou a babička nadskočí a řekne: „Pro rány Kristovy, musíme jít honem vařit!“ Dáme tetě pusu a půjdeme.

Babička uměla vyprávět pohádky, které si dílem úplně vymýšlela, dílem přizpůsobovala, jak se jí hodilo. Nejčastěji jsem chtěla její originální verzi pohádky o hloupém Honzovi, která ze stejného důvodu jako mě teď baví moje vnučky. Jsou v ní totiž lechtivé situace, o nichž se v pohádkách nemluvívá, ačkoli v životě jsou na denním pořádku.

Loutkové divadlo mi babička hrála na kanapi. Unavovalo ji stát za kulisami a pohybovat shora loutkami, tak jsme si v kuchyni sedly každá na jeden konec kanape, kde v noci spával děda, a mezi námi bylo jeviště. Když na mě neměla čas, hrála jsem si loutkové divadlo sama, přímo na scéně, ovšem zepředu. Byla jsem herec i divák současně.

Každé Vánoce jsem dostala novou loutku. Babička je kupovala v jednom obchodě na Žižkově. Byly dřevěné, hlavy a ruce měly sádrové a na sobě stylové šaty. Postupně jsem měla Honzu a Mařenku, rytíře s přilbicí a chocholem, prince v modrém baretu, krále v hermelínovém rouchu, Škrholu a selku a dvě princezny. Postrádala jsem královnu, buď byla vyprodaná, nebo ten král byl vdovec se dvěma dcerami, nebo na ni babička nevpomněla, když šla vybírat, a tak občas některá z princezen hrála královnu, většinou Andělka.